

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТАМИ
КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЯКІ ЗДОБУВАЮТЬ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ
«БАКАЛАВР»**

Кривий Ріг – 2018

ВСТУП

Згідно Положення про педагогічну практику за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра розробленого відповідно до Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах та інших нормативних документів Міністерства освіти і науки України, одним із видів практики, що проходять за час навчання студенти в університеті є виробнича педагогічна практика в школі. Педагогічна практика – це невід’ємна частина навчально-виховного процесу вищої школи, спрямована на підготовку педагогічних кадрів до професійної діяльності. Основними умовами її ефективності є суспільна спрямованість, теоретична обґрунтованість, навчально-виховний характер, комплексний підхід до її змісту і організації, безперервність, наступність, систематичність.

1. Мета і завдання виробничої педагогічної практики студентів, які навчаються для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра

Виробничу педагогічну практику студенти проходять на IV курсі, в V-IX класах. За своїм змістом виробнича педагогічна практика спрямована на поглиблене вивчення спеціальних методик, педагогіки і психології, методики виховної роботи, формування умінь і навичок застосування отриманих знань в практичній діяльності вчителя-предметника, класного керівника.

Терміни проведення виробничої педагогічної практики визначаються навчальними планами і графіком навчально-виховного процесу.

Студенти, які навчаються для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, проходять практику в школі у VIII семестрі протягом шести тижнів.

Студенти, які навчаються для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра, проходять виробничу педагогічну практику у вищому навчальному закладі відповідно до Положення про проведення виробничої педагогічної практики магістрантів у вищому навчальному закладі. Педагогічна практика передбачає самостійну роботу студентів із методичною літературою, систематичне спостереження і аналіз педагогічного процесу, вивчення досвіду роботи кращих вчителів. Цей період навчального процесу доцільно розглядати і як можливість удосконалення навичок науково-дослідницької роботи з актуальних проблем педагогіки, психології, методики навчання фахових дисциплін.

Метою виробничої педагогічної практики у школі є:

- оволодіння формами, методами, засобами, новітніми технологіями здійснення навчально-виховного процесу в навчальних закладах різних типів;
- формування у студентів умінь застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності, усвідомлення професійної значущості цих знань; виховання потреби постійного удосконалення професійних знань, умінь навичок та педагогічної майстерності;
- розвиток творчої ініціативи, реалізація особистісного творчого потенціалу кожного студента;
- розвиток дослідницьких умінь у професійній діяльності майбутнього вчителя.

Завдання педагогічної практики зумовлені особливостями професійної підготовки майбутніх учителів-вихователів. Провідними з них є:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань, отриманих студентами у ВНЗ, їх застосування в рішенні конкретних педагогічних завдань;
- виховання у студента стійкого інтересу і любові до професії вчителя, вихователя, потреби в педагогічній самоосвіті, прагнення до постійного професійного розвитку;
- забезпечення умов для професійної адаптації, залучення студентів до активної діяльності в учнівських колективах;
- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь і навичок з предмету та методики його навчання, оволодіння методами застосування цих знань у практичній діяльності;
- ознайомлення зі специфікою діяльності сучасних загальноосвітніх навчальних закладів;
- формування вміння проводити уроки з використанням сучасних педагогічних технологій, зорієнтованих на розвиток особистості;
- формування вміння проводити виховну роботу в закріпленому класі з використанням сучасних виховних технологій, зорієнтованих на розвиток особистості;
- формування творчого підходу до здійснення функцій класного керівника;
- розвиток творчого підходу до організації дослідницької діяльності, набуття вмінь проводити наукові дослідження, а також умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку власної педагогічної діяльності, а також вчителів, колег-практикантів;
- оволодіння вмінням спілкування з вихованцями, їхніми батьками та колегами;

- вироблення навичок самостійності в підготовці й проведенні різних форм і видів навчально-виховної роботи та особистої відповідальності за їх ефективність і якість;
- сприяння розвитку і закріпленню особистісних професійних рис, які є передумовою формування педагогічної майстерності, індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців.

Під час проходження практики студенти оволодівають системою професійних умінь і навичок:

з навчальної роботи:

- користуватися навчальною програмою і складати календарно - тематичний план з фаху та спеціалізації;
- формулювати поширену триєдину мету конкретного уроку;
- визначати тип уроку за дидактичною метою та будувати його макро і мікроструктуру відповідно до типу уроку та з використанням новітніх технологій навчання;
- добирати методи навчання, які активізують пізнавальну діяльність учнів, спонукають їх до творчості й самостійності, розвивають рефлексію, критичне та креативне мислення;
- застосовувати найефективніші форми і методи контролю і корекції знань учнів, об'єктивно оцінювати їх знання і вміння та мотивувати оцінку;
- забезпечувати дисципліну і порядок на уроці;
- дотримуватись на уроках і в позаурочних формах роботи основних принципів навчання;
- педагогічно правильно поєднувати у процесі навчання індивідуальну, групову і фронтальну форми роботи з учнями;
- добирати, а за потреби і виготовляти, роздаткові матеріали та наочність до навчальних занять;
- використовувати сучасні інформаційні засоби навчання, комп'ютерні технології;
- планувати експериментальне дослідження з метою вдосконалення навчальної роботи в школі;
- здійснювати психолого-педагогічний аналіз уроку та позакласного заходу з фаху та спеціалізації, аналізувати виховний захід;
- самостійно вивчати та узагальнювати передовий педагогічний досвід роботи вчителів-предметників 5-9 класів і використовувати його у своїй діяльності.

з виховної роботи:

- аналізувати плани виховної роботи класних керівників, вносити до них корективи в залежності від особливостей класу;

- самостійно планувати виховну роботу відповідно до віку учнів, потреб і можливостей учнівських об'єднань;
- обирати доцільну форму проведення виховних заходів, добирати наочний матеріал до них;
- вивчати вікові та індивідуальні особливості учнів;
- здійснювати індивідуальний підхід до окремих учнів у навчально-виховному процесі;
- застосовувати різноманітні види й форми класної виховної роботи з учнями;
- визначати рівень вихованості окремих школярів, відхилення у їх поведінці, вносити корективи до змісту виховної роботи з ними;
- визначати зміст виховної роботи з колективом класу залежно від рівня його розвитку і вікових особливостей учнів; добирати форми виховної роботи, які імпонують школярам, залучати учнів до підготовки і проведення виховних заходів;
- використовувати у виховній роботі сучасні виховні технології;
- користуватися загально педагогічними методами виховання;
- визначати ступінь виховної ефективності уроку та виховного заходу;
- продумувати свою поведінку у стосунках з учнями, батьками, вчителями, виявляти педагогічний такт;
- пропагувати психолого-педагогічні знання серед батьків і громадськості.

2. Бази практики

1. Виробнича педагогічна практика проводиться в усіх типах загальноосвітніх навчальних закладів міста.
2. З базами практик університет укладає договори на проведення педагогічної практики. Тривалість договору погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період конкретного виду практики або на термін до п'яти років.
3. Студентам, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра і навчаються в університеті за цільовим направленням, надається право проходити практику в одній із шкіл відповідного району за погодженням із районним управлінням освіти.
4. Відповідно до листа МОНУ від 29.01.2004 р. № 4.2-20/179, студенти, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, можуть проходити практику за місцем майбутнього працевлаштування при наявності підтвердження-відношення з обласного або міського управління освіти.
5. Студенти, які, за погодженням із деканатом, у навчальний період працюють на посаді вчителя-предметника за фахом, що відповідає профілю факультету, можуть

бути направлені на практику за місцем роботи при умові клопотання директора відповідного навчального закладу.

- 6.** Бази практики в особі їх перших керівників разом з університетом несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики.

3. Організація і керівництво практикою

1. Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечують відповідні кафедри університету. Кафедри несуть відповідальність за інструктивно-методичне забезпечення педагогічної практики.
2. На факультетах призначається відповідальний за організацію і методичне забезпечення виробничої педагогічної практики студентів кожного напрямку підготовки (спеціальності) з числа досвідчених викладачів випускової кафедри, які мають стаж роботи в школі (далі – факультетський керівник).
3. До керівництва виробничою педагогічною практикою залучаються викладачі кафедр, які мають досвід роботи у вищих навчальних закладах та, як правило, не менше трьох років педагогічного стажу роботи в школі.
4. Розподіл студентів на виробничу педагогічну практику здійснює факультетський керівник з урахуванням того, що для виконання програми педагогічної практики:
 - студент, який здобуває освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, закріплюється за класом основної школи;
5. Основними формами роботи методистів зі студентами під час практики є:
 - індивідуальні:
 - співбесіда, консультація, відвідування уроку, виховного чи позаурочного заходу, їх аналіз;
 - групові – консультації і семінари, виробничі наради, педради.

4. Права та обов'язки студента-практиканта

1. Студент-практикант має право:

- вносити пропозиції щодо вдосконалення підготовки до практики в межах дисциплін психолого-педагогічного циклу, її організації і методичного забезпечення;
- одержувати у керівників від бази практики та університету консультації щодо проведення уроку, виховного заходу, позаурочного заходу з предмета, виконання завдання з психології, проведення наукового дослідження тощо;
- на подовження терміну проходження педпрактики при наявності поважних причин та відповідних документів, що їх підтверджують.

Студент, який не перебував на практиці через хворобу чи інші поважні причини більше 50 % відведеного часу, повинен подати до деканату відповідні документи протягом першого тижня після закінчення терміну практики.

На підставі поданих документів та в межах графіку навчально-виховного процесу деканат визначає нові терміни проходження виробничої педагогічної

практики відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня. На час проходження практики цим студентам у разі необхідності дозволяється вільне відвідування навчальних занять.

2. Студент-практикант зобов'язаний:

- брати участь у настановчій та підсумковій конференціях в університеті, в педрадах (нарадах) в навчальному закладі;
- до початку практики одержати від керівника практики університету консультацію щодо оформлення звіту та необхідної документації;
- своєчасно приступити до практики; перебувати на практиці не менше 5 днів на тиждень протягом 6 годин щодня;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками керівника від закладу освіти та університету;
- виконувати правила внутрішнього розпорядку школи, розпорядження адміністрації навчального закладу, вчителів та методистів від університету;
- вивчити й суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії;
- в останній день першого тижня педпрактики подати індивідуальний план на підпис груповому методисту;
- за день до проведення залікового уроку подати вчителю-предметнику або методисту план-конспект уроку на затвердження; якщо план-конспект не затверджений, студент не допускається до проведення уроку;
- за день до проведення залікового виховного заходу подати класному керівнику або методисту кафедри педагогіки план-конспект виховного заходу; якщо план-конспект не затверджений, студент не допускається до проведення заходу;
- виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно здати методистам на перевірку документацію з педпрактики.

Студентам, які не виконують індивідуальний план проходження практики, порушують трудову дисципліну, педагогічна практика може бути перервана. Такі студенти викликаються в деканат факультету для з'ясування причин невиконання індивідуального плану практики та вжиття відповідних заходів.

Студенти, які не виконали завдань й отримали незадовільну оцінку з педпрактики, відраховуються з університету.

5. Зміст навчально-виховної педагогічної практики

Під час практики діяльність студентів здійснюється в таких напрямках:

Організаційний напрямок:

- беруть участь у настановній конференції з педпрактики;
- ознайомлюються з навчально-виховним закладом (адміністрацією, вчителями-предметниками, класними керівниками); знайомляться з класом, до якого прикріплені на період практики для проведення уроків з предмету;
- вивчають обладнання та оформлення кабінету з предмету;
- аналізують плани навчальної та виховної роботи школи, календарні та поурочні плани вчителів з предмету, плани гуртків та факультативів, плани виховної роботи класних керівників, плани роботи методичних об'єднань вчителів з предмету;
- складають індивідуальний план роботи на період практики, до якого включають навчальну, методичну, виховну та дослідницьку роботу;
- вчасно оформлюють та подають методистам звітну документацію з педагогічної практики;
- беруть участь у підсумковій конференції з педагогічної практики.

Педагогічний напрямок:

- виконують обов'язки помічника класного керівника. На виховних заходах проводять роботу з учнями, спрямовану на поліпшення успішності й дисципліни, спонукання дітей до самоосвіти і самовиховання, виховання позитивних якостей особистості кожного учня, роботу з учнівським самоврядуванням класу;
- за допомогою методиста з педагогіки та класного керівника розробляють різні форми виховної роботи (бесіди, диспути, конференції, вікторини тощо) і застосовують їх на практиці;
- проводять заліковий виховний захід;
- проводять роботу з батьками: долучаються до підготовки і проведення батьківських зборів.

Психологічний напрямок:

- проводять психолого-педагогічне вивчення роботи вчителя-предметника;
- складають письмовий аналіз одного з відвіданих уроків вчителя-предметника.

Фаховий напрямок:

- аналізують навчальну програму з предмету на період практики та шкільні підручники відповідних курсів;
- знайомлять з необхідною навчально-методичною літературою з предмету; відвідують та аналізують уроки з предмету, які проводять вчителі-наставники;

вивчають педагогічний досвід вчителів-предметників, до яких прикріплені на період практики;

- за допомогою методистів і вчителів розробляють розгорнуті плани-конспекти різних типів уроків з предмету; здійснюють відбір змісту навчального матеріалу, методів, прийомів і засобів навчання до кожного уроку у відповідності до вікових та індивідуальних особливостей учнів, мети і завдань уроку; проводять не менше 10 уроків з предмету;
- добирають і виготовляють дидактичний і наочний матеріал до уроків;
- відвідують уроки колег-практикантів, здійснюють аналіз відвіданих уроків та самоаналіз проведених уроків; використовують результати аналізу і самоаналізу для вдосконалення своєї педагогічної майстерності;
- розробляють і організують різні види позакласної роботи з предмету (екскурсії, вечори, брейн-ринги, конкурси тощо);
- беруть участь у методичній роботі: спостерігають за роботою засідань предметних комісій з фаху, методичних об'єднань вчителів-предметників.

В організації та проведенні педагогічної практики виділяють три етапи: підготовчий етап, проведення педагогічної практики та підведення підсумків педагогічної практики.

На підготовчому етапі керівником підпрактики здійснюється:

- підбір базових закладів освіти для проходження практики студентами;
- розподіл студентів за школами для проходження педагогічної практики;
- проведення інструктажу з техніки безпеки;
- організація та проведення настановної конференції.

Головна мета настановчої конференції – ввести студентів в коло методичних питань, які вирішує студент-практикант, ознайомити їх з порядком проходження педагогічної практики, змістом основних модулів педагогічної практики, основними вимогами, правами і обов'язками студентів і методистів, формами звітності та критеріями оцінювання практики.

На етапі проведення педагогічної практики в школі протягом першого тижня практики студенти:

- знайомляться зі школою в ході бесід з адміністрацією школи, вчителями, учнями;
- знайомляться з класами, до яких прикріплені;
- знайомляться з навчальними кабінетами, їх навчально-методичною та технічною базою;
- знайомляться з роботою класного керівника;

- знайомляться з календарно-тематичними планами вчителів з фаху та спеціалізацій, планами виховної роботи та складають власні календарно-тематичні плани та план виховної роботи на період практики;
- відвідують уроки з метою ознайомлення з методикою викладання вчителя та вивчення класного колективу;
- складають індивідуальний план роботи;
- вивчають документацію класу і окремих учнів;
- подають методистам розклад уроків, позакласних та виховних заходів.

З другого до шостого тижня студент-практикант повинен:

- готувати плани конспекти та проводити уроки з предмету (10 уроків);
- готувати наочність до уроків;
- відвідувати уроки своїх колег;
- здійснювати аналіз відвіданих уроків та самоаналіз проведених уроків;
- вивчати передовий досвід вчителя;
- здійснювати позакласну роботу з фаху і спеціалізацій;
- підготувати і провести позакласні заходи з фаху та спеціалізацій;
- виконувати обов'язки класного керівника, проводити виховні заходи в класі, до якого прикріплені;
- виконувати завдання з педагогіки та психології;
- виконувати науково-дослідницьку роботу з обраної теми;
- провести захід профорієнтаційного спрямування для учнів старших класів школи.

Останній тиждень:

- проведення навчально-виховної роботи згідно індивідуального плану;
- оформлення звітної документації з педагогічної практики;
- участь у шкільній педагогічній раді з підсумків педагогічної практики;
- підготовка доповіді на звітну конференцію з педагогічної практики;
- підготовка стінгазет до звітної конференції з враженнями від педагогічної практики.

Виховна робота студентів-практикантів

Виховна робота – невід'ємна частина навчально-виховної практики, протягом якої студенти університету, як помічники класних керівників, беруть участь в організації позакласної діяльності учнів, ознайомлююся із класами, до яких прикріплені, налагоджують контакт з учнями, готують і проводять виховні заходи, ведуть психолого-педагогічне вивчення учнів.

Організація виховної діяльності студента-практиканта у процесі педагогічної практики

Мета: поглиблення і закріплення психолого-педагогічних знань студентів; формування умінь і навичок організації різноманітних видів позакласної діяльності та дозвілля учнів, спрямованих на виховання у них соціальних, громадянських, моральних рис тощо.

Студент-практикант повинен:

1. Познайомитись із керівником класу та його колективом.
2. Ознайомитись зі сутністю роботи класного керівника, планом виховної діяльності в колективі.
3. Налагодити контакт із класом і розвивати позитивні взаємини з учнями під час практики.
4. Вивчати інтереси, потреби учнів, організовувати педагогічну взаємодію з ними під час перерв, у позаурочний час.
5. Брати участь у співпраці з класним керівником в організації позакласної діяльності учнів, а також у шкільних виховних заходах.
6. У взаємодії з учнями класу обрати тему, форму позакласного заходу із урахуванням їхніх потреб, інтересів, рівня розвитку.
7. Узгодити з класним керівником і викладачем кафедри педагогіки тему, зміст, структуру залікового виховного (позакласного) заходу, визначити дату його проведення.
8. Підготувати план-конспект (сценарій) та самостійно провести виховний (позакласний) захід на заплановану тему.
9. Організувати учнів до підготовки та проведення заходу.
10. Розписати в індивідуальному плані практики зміст виховної діяльності в учнівському колективі на весь період практики.

Виконуючи функцію класного керівника, студент-практикант повинен:

- сприяти підвищенню успішності в класі (групі) – допомагати учням у подоланні труднощів у навчанні й досягненні успіхів;
- з метою зміцнення дисципліни в класі визначати з учнями й спрямовувати їх на дотримання правил поведінки;
- проводити виховні (позакласні) заходи, застосовувати різноманітні методи педагогічної взаємодії, що сприяють згуртуванню колективу класу (групи);

- вивчати потреби, бажання, інтереси учнів, рівень їхнього розвитку з метою організації позакласної діяльності та дозвілля;
- залучати представників громадських організацій, батьків до проведення виховних (позакласних) заходів;
- проводити різноманітні позакласні заходи, що визначають різні напрямки виховання учнів (гуманістичний, моральний, естетичний, трудовий тощо);
- використовувати різні форми проведення виховних заходів відповідно до мети педагогічної взаємодії, потреб, рівня розвитку учнів;
- організовувати діяльність із самовиховання та самоосвіти учнів класу;
- налагоджувати контакт з учнями групи, здійснювати особистісний підхід до кожного школяра й організовувати доцільну взаємодію;
- у взаємодії з учнями конструктивно розв'язувати конфлікти різних типів і рівнів.

Діяльність студента-практиканта з метою набуття умінь й навичок:

- застосовувати різноманітні методи дослідження для вивчення потреб, інтересів, особливостей рівня розвитку учнів класу;
- визначати зміст виховної роботи з колективом класу, його позакласної діяльності із врахуванням особливостей розвитку колективу й учнів;
- планувати організацію позакласної діяльності учнів відповідно до їхніх потреб, бажань, рівня вихованості;
- підбирати форми виховної роботи, що подобаються учням, залучати їх до підготовки та проведення виховних (позакласних) заходів;
- здійснювати науково-педагогічний аналіз позакласних заходів у взаємодії з класним керівником, керівниками практики, студентами-колегами;
- дотримуватися правил конструктивного, доброзичливого спілкування з учнями, батьками, вчителями, студентами-колегами, виявляти педагогічний такт;
- здійснювати рефлексію й самоаналіз власної педагогічної діяльності й поведінки, вносити корективи відповідно до норм педагогічної етики;
- визначати причини й особливості «складної» поведінки учнів, відповідно до них організовувати педагогічну взаємодію;
- застосовувати різноманітні методи, прийоми, засоби організації педагогічної взаємодії з учнями, їхньої позакласної діяльності з урахуванням особливостей педагогічної ситуації, розвитку учнів, їхнього досвіду поведінки, ставлення до конкретного методу.

Форми позакласної роботи з учнями

Форми організації виховної (позакласної) роботи поділяють на *колективні, групові (гурткові) й індивідуальні*.

До колективних форм виховної роботи належать конференції, тематичні вечори, розважальні вечори і ранки, вечори запитань і відповідей, тижні з різних предметів, зустрічі з видатними людьми, конкурси, фестивалі, олімпіади тощо.

Конференція – важливий засіб формування особистісного ставлення учнів до науково-популярної літератури, зразків різних видів мистецтва, розвитку їхніх літературно-естетичних смаків, пізнавальних потреб й інтересів до художньо-естетичної діяльності.

Вечори запитань і відповідей, тематичні вечори, присвячуються різноманітним питанням внутрішнього та міжнародного політичного життя, науки, техніки, культури, спорту, явищ природи тощо.

Зустрічі з відомими людьми влаштовують переважно для середнього та старшого шкільного віку з метою ознайомлення з історичним минулим і новинками науки і техніки, поезією, мистецтвом.

Ранки-зустрічі організують переважно для учнів молодшого шкільного віку; вони охоплюють ігри, вистави, забави, пісні, танці.

Колективні свята організують як дні, тижні, місячники поезії, музики, театру, кіно, дитячої книги. На такі свята запрошують письменників, художників, композиторів, визначних діячів та ін.

Фестивалі, конкурси, олімпіади проводять з метою розвитку обдарувань учнів, виявлення їхніх талантів, формування у них умінь художньо-естетичної діяльності.

Групові форми виховної роботи – огляди новин, години класного керівника, гуртки художньої самодіяльності, екскурсії, походи, змагання, конкурси, вікторини та ін.

Огляди новин поділяють на загальні й тематичні. Огляд загальних новин – короткі повідомлення учнів про найважливіші події, що відбуваються у світі, державі. Огляд тематичних новин присвячується висвітленню проблем, органічно пов'язаних між собою та орієнтованих на конкретну тематику.

Зміст, структура годин класного керівника визначається із урахуванням особливостей колективу учнів. Їх проводять у формі етичної бесіди, лекції, диспуту, усного журналу, зустрічі з цікавими людьми, обговорення книг та ін.

Етична бесіда – це форма виховної роботи, спрямована на формування в учнів знань, умінь і звичок моральної поведінки, оволодіння загальнолюдськими і національними морально-духовними цінностями.

Обговорення книг, конференції організуються також як форма діяльності окремої групи (класу, гуртка). Вони влаштовуються з метою пропагування зразків

художньої та науково-популярної літератури, різних видів мистецтва серед учнів, обміну думками щодо конкретних робіт, активізації їхньої самостійності в оцінних судженнях, поглядах.

Під час *обговорення радіо і телепередач, художніх фільмів* створюються сприятливі умови для відвертої розмови, з'ясування позиції кожного учня.

На виставках експонують кращі роботи учнів, зразки гурткової роботи. Сьогодні набувають популярності форми виховної роботи, які проводяться за *інтерактивними методами: брейн-ринги, КВК, конкурси-вікторини, гра «Щасливий випадок», гра «Поле чудес», гра «Слабка ланка», рольові ігри* тощо.

Індивідуальні форми виховної роботи

Доцільність індивідуального підходу зумовлена особливостями розвитку особистості, рівнем її вихованості, досвіду поведінки, потребами й інтересами.

Вибір методики індивідуального виховного впливу залежить від рівня розвитку учня, його готовності до цього впливу, психічного стану, звичок, темпераменту. В індивідуальній виховній роботі необхідно передбачити координування впливів педагогів, батьків і колективу на особистість учня; цю роботу слід планувати, враховуючи особливості школярів. Проект організації індивідуально-педагогічної взаємодії з учнем повинен бути цілеспрямованим, педагогічно доцільним – передбачати готовність школяра до відповідної діяльності й педагогічного впливу, спрямовувати розвиток потреб й інтересів учня у позитивному напрямку (соціальному, особистісному).

В індивідуальній виховній роботі використовують позакласне читання, колекціонування, гру на музичних інструментах, вишивання, малювання та ін.

Мета позакласного читання – формування в учнів здорових читацьких інтересів, вироблення культури читання. На матеріалі запропонованої книги студентів-практикантів доцільно провести бесіду, під час якої учні матимуть можливість обмінятися думками про художній твір.

Колекціонування позитивно впливає на загальний розвиток учнів, навчальну діяльність і поведінку, розширює кругозір і пізнавальні інтереси, формує дослідницькі уміння, виховує цілеспрямованість і наполегливість.

Студентів-практикантів варто виявити, хто із школярів захоплюється колекціонуванням марок (філателія), монет (нумізматики), художніх листівок, плакатів, репродукцій, збиранням колекцій мінералів, плодів, насіння. Корисно організувати в класі виставки й огляди учнівських колекцій, обов'язково слід підвести підсумки, похвалити юних колекціонерів.

Ефективність колективних, групових та індивідуальних форм організації виховної роботи зростає, якщо вони застосовуються у системі, пов'язані між собою і доповнюють одна одну.

Застосування студентом-практикантом різних методів виховної роботи.

Методи виховання – це способи взаємодії вчителів, вихователів та учнів, спрямованої на формування у вихованців поглядів, переконань, почуттів і звичок поведінки.

Вибір методу й ефективно його застосування залежить від:

- вікових особливостей школярів;
- рівня розвитку дитячого колективу й кожного школяра зокрема;
- індивідуальних особливостей учнів;

– доцільності педагогічного впливу.

До ефективних методів формування особистості належать методи словесного впливу (роз'яснення, розповідь, лекція, бесіда, диспут тощо) та метод прикладу.

Метод роз'яснення часто застосовують як прийом виховання під час бесіди, лекції, диспуту. Цей метод означає розкриття сутності соціальних норм, законів, закономірностей, принципів, виокремлення їхніх головних ознак, аспектів, аналіз наслідків для розвитку суспільства й окремої особистості у випадку порушення цих законів, норм.

Розповідь – це емоційний, яскраво-образний виклад фактів, подій, зразків поведінки, що розкривають важливість і значущість соціальних норм, принципів. Мета розповіді: формування сильних вражень, емоційного ставлення учнів до подій, до конкретних понять, вчинків тощо.

Зміст розповіді доцільно структурувати й методично розкривати для:

- висвітлення змісту соціальної, моральної норми, принципу, цінності у конкретних ситуаціях;
- розвитку позитивних вражень від хороших вчинків, співпереживання з героями розповіді, поведінка яких є соціально-значущою, емоцій обурення стосовно негативних дій, поведінки особистості;
- розвитку прагнень учнів обирати вчинки, поведінку, що відповідають загальнолюдським національним вартостям.

Лекція – розгорнутий, систематичний, логічний, аргументований виклад у доступній формі певної соціально-політичної, етичної, моральної, естетичної проблеми.

Підготовчий етап лекції поділяють на фрагменти:

- формування теми;
- визначення виховної мети;
- складання попереднього плану лекції;
- вивчення літератури;
- складання розгорнутого плану (план-проспект);
- відбір матеріалів із різноманітних джерел;
- створення моделі лекції (завершене ціле).

Виклад змісту лекції, його фрагменти:

- вступ (короткий, чіткий, з формулюванням мети);
- виклад основного змісту (глибоке, всебічне, логічно послідовне розкриття основних положень);
- завершальна частина (лаконічність, висновки).

Колективну бесіду з класом можна проводити з будь-яких проблем: політичних, моральних, правових, статевого виховання, естетичних та ін. Її ефективність зростає, коли під час розгляду фактів, явищ, процесів учні відкривають нове для себе або маловідоме. Під час такої бесіди вони можуть обстоювати свої помилкові погляди і переконання. Слід продумати запитання, якими можна спонукати учнів до самостійних пошуків відповіді на суперечливі судження. Доцільно стимулювати учнів до усвідомлення й аналізу власного досвіду поведінки, особистих цінностей і почуттів. Зазвичай бесіда організовується спочатку у напрямку огляду життєвих практичних ситуацій, а потім – підведення підсумків і висновків. Аргументи педагога мають бути суттєвими й переконливими.

Індивідуальну бесіду проводять за заздалегідь складеним планом у психологічно-комфортній атмосфері. Якщо йдеться про порушення правил поведінки, бесіду не можна починати з докорів і прийняття рішення про покарання. Спочатку з'ясовують причини і мотиви порушення, вислуховують думку учня про власний вчинок, потім спрямовують його до усвідомлення негативних сторін цього вчинку та вибору альтернативної поведінки для подолання його негативних наслідків.

Дискусійні методи (диспут, дискусія) створюють умови для висловлення власних поглядів і переконань, зіставлення їх з позиціями опонентів, обстоювання своєї думки, визначення власної позиції.

Диспут – вільний, жвавий обмін думками, колективне обговорення питань, що хвилюють його учасників, повідомлення й осмислення власних переживань тощо. Диспути потребують ретельної підготовки, що передбачає підготовчий, основний і завершальний етапи.

Головні завдання підготовчого етапу:

- визначення теми, мети диспуту;
- створення організаційної групи;
- розподіл обов'язків;
- вибір ведучого; анкетування.

Ефективність диспуту залежить від того, наскільки невимушеною є його атмосфера. З цією метою складають і оприлюднюють правила поведінки під час диспуту. У процесі обговорення важливе значення має вільний обмін думками, рівність усіх, головне – факти, логіка, доказовість; непристойні жарти, образи забороняються, гостре, влучне слово схвалюється. Девізом диспуту часто обирають слова: «Говори, що думаєш, думай, що кажеш».

Завершальний етап передбачає короткий аналіз диспуту, найхарактерніших позицій, підходів до вирішення проблем, заохочувальні оцінки найактивніших учасників диспуту.

Дискусія – метод групового обговорення проблеми з метою з'ясування істини шляхом зіставлення різних думок. Найоптимальніша кількість її учасників – 15 осіб, які, поділившись на групи і розташувавшись у приміщенні у формі кола, підкови (або інші варіанти), висвітлюють протилежні погляди.

Виділяють такі етапи дискусії:

- визначення цілей і теми;
- обмін учасників інформацією (знаннями, судженнями, думками, новими ідеями, пропозиціями) з обговорюваної проблеми;
- упорядкування, інтерпретація і спільне оцінювання обговорюваної інформації (прийняття колективного рішення);
- підведення підсумків дискусії (зіставлення мети з отриманими результатами).

Приклад використовують як метод виховання і як прийом у процесі застосування інших методів. Метод прикладу застосовується з метою конкретизації певного теоретичного положення; доведення істинності певної моральної норми, як зразок вчинку, поведінки; переконливий аргумент; спонукання до певного типу поведінки. Особливість виховного впливу прикладу – його наочність і конкретність.

Технологія організації виховного заходу

З метою підготовки й організації виховного заходу студент-практикант повинен:

- ознайомитися з програмою виховної роботи у класі, де виконує функції класного керівника;
- виявити рівень розвитку учнів цього класу (цінність орієнтацій, почуттів, мотивації поведінки, звички), а також рівень сформованості учнівського класу як колективу;
- вивчити інтереси, потреби учнів, їхні бажання, очікування, пов'язані з організацією дозвілля у позанавчальний час;
- залучити учнів до вибору й організації майбутнього заходу;
- у процесі обговорення з учнями змісту, форми заходу орієнтувати їх не лише на усвідомлення власних потреб й інтересів, але й на розуміння необхідності розвитку певних рис, умінь самоорганізації поведінки;
- узгодити вибір учнів майбутнього заходу з програмою виховної роботи (позанавчальної діяльності), розробленої класним керівником;
- стимулювати і підтримувати ініціативу, самостійність усіх учнів у процесі підготовки й організації виховного заходу;

- створити та забезпечити позитивну психологічно-комфортну атмосферу під час заходу, розвивати позитивні самопочуття учнів;
- регулювати хід процесу, дотримуватися запланованої структури, визначеного регламенту;
- постійно виявляти педагогічний такт, уникати примусу, емоційного тиску на учнів;
- обговорити хід, результати заходу, враження та бажання учнів, висловити власні судження.

Алгоритм організації виховного заходу

1. Вибір і планування:

- стимулювання учнів до організації цікавого й доцільного заходу;
- збирання ідей, пропозицій учнів щодо змісту, форми заходу;
- колективне обговорення висловлених ідей, суджень учнів, внесення коректив, вибір рішень шляхом застосування різноманітних методик (аргументованого міркування, голосування, розгляд пропозицій тощо);
- визначення мети заходу й очікування результатів;
- колективне обговорення загальної структури, змісту, планування методів, засобів організації заходу;
- визначення обов'язків учнів, розподіл доручень, ролей.

2. Підготовка:

- ознайомлення з необхідною літературою, пошук й вибір матеріалу для сценарію;
- визначення етапів заходу, підготовка сценарію;
- організація зустрічі з учасниками репетицій, консультацій;
- підготовка різноманітних засобів (аудіовізуальних і технічних, декорацій та атрибутів для інтер'єру, одягу учасників, роздаткового матеріалу, нагород тощо);
- підготовка приміщення.

3. Організація:

початок:

- захоплення уваги учасників, стимулювання позитивних емоцій, створення приємних очікувань від заходу;
- визначення мети і бажаних результатів;
- визначення правил поведінки учасників, погодження необхідного часу;
- коротке повідомлення про хід заходу;

організація процесу:

- забезпечення логічного переходу від попереднього етапу до наступного;
- дотримання сценарію й регламенту (імпровізація можлива, якщо виправдана й відповідає формі заходу);
- контроль за дотриманням обраних правил поведінки й діяльності учасників;
- підтримка позитивної атмосфери спілкування учасників, їхнього емоційного піднесення;
- підбадьорювання учнів до вільного міркування, виявлення активності, творчості, власних поглядів, позитивних емоцій;
- акцентування на цінності кожного учасника, доброзичливе ставлення до всіх учнів;

закінчення:

- наведення висновків, підсумків;
- загальна оцінка результатів відповідно до запланованої мети;
- повідомлення учням оцінок, суджень, обговорення їхніх вражень, побажань;
- організація емоційного піднесеного завершення, орієнтація на подальші заходи.

Аналіз виховного заходу

(Орієнтовна схема)

1. *Актуальність теми:* соціальна, національно-громадянська спрямованість, відповідність віковим особливостям учнів (рівню їхнього розвитку, потребам та інтересам); визначення мети заходу як бажаного результату; вибір форми проведення (вечір, конкурс, бесіда, диспут тощо), відповідність мети й форми обраній темі.

2. Підготовка заходу:

- залучення учнів;
- вибір змісту: актуальність проблем, завдань для учнів; новизна, інформаційна насиченість, доцільність для розвитку учнів (здібностей, ціннісних орієнтацій, самоорієнтації поведінки тощо);
- планування заходу (структури, методів, засобів, форм, часу), підготовка сценарію;
- підготовка приміщення, наочних засобів, роздаткового матеріалу;
- готовність учителя-практиканта, учнів до виконання плану, сценарію заходу.

3. Проведення заходу:

- дотримання чіткої структури, взаємозв'язку усіх етапів заходу;
- створення позитивної психологічно-комфортної атмосфери спілкування, діяльності (поваги, довіри, свободи дій, емоційного піднесення, вольового напруження);
- участь усіх учнів у виховному заході, стимулювання і підтримання активності, самостійності учнів, їхніх особистих суджень, вияву емоцій, пропозицій і рішень;
- формування в учнів орієнтації на загальнолюдські, національні цінності, моральних, естетичних поглядів, суджень: розгляд і оцінка ідей, понять, принципів, правил, норм поведінки, діяльності людини; глибина, доказовість, переконливість аналізу й оцінки соціальних, світоглядних ідей;
- огляд життєвих ситуацій, аналіз учнями власного досвіду поведінки; розвиток почуттів учнів: емоційний, словесний та невербальний вплив педагога-практиканта;
- оцінка учнями власних емоцій, переживань з опорою на життєвий та індивідуальний досвід;
- створення ситуацій емоційного піднесення, задоволення прагнення до успіху;

- формування в учнів умінь організації діяльності й поведінки: застосування завдань, форм діяльності для вияву учнями ініціативи, творчості;
- створення ситуацій для вибору учнями дій, пошуку розв'язання проблеми;
- залучення учнів до різних форм міжособистісного спілкування, взаємодії, взаємодопомоги.

4. *Доцільність*, послідовність, застосування прийомів, засобів емоційно-вольового, виховного впливу на учнів, організації і стимулювання їхньої діяльності й поведінки.

5. *Етика* поведінки вчителя-практиканта: педагогічний такт; ставлення до учнів, кожного зокрема (відкритість, повага, позитивна установка); зовнішній вигляд і невербальна поведінка (жести, міміка, візуальний контакт тощо); уміння організовувати процес, регулювати поведінку учнів.

6. *Ставлення учнів* до виховного заходу: увага, інтерес, вияв поваги, позитивних емоцій, дотримання визначених правил.

7. *Загальна оцінка* заходу, досягнення.

Тематика позаурочних заходів

Формування національної свідомості, патріотизму, громадських почуттів

1. Герб, гімн і прапор України – національні символи і святині.
2. З історії державних символів України.
3. Сутність і необхідність національної свідомості для розбудови Української держави.
4. Україна незалежна: час випробувань і сподівань.
5. Рідний край у геральдиці, прапорах і символіці.
6. Батьківщину любимо не тому, що велика, а тому, що наша.
7. Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину.
8. Українці в Україні і в світі.
9. Ні, не згаснуть в пам'яті заграви і не стихне стогін тисяч жертв.
10. Князівни Київської Русі на європейських престолах.
11. От де, люди, наша слава, слава України.
12. Михайло Грушевський – перший президент Української держави, вчений та громадський діяч.
13. Митрополит Андрей Шептицький – великий духовний учитель українського народу.
14. Історія родини кожного з нас – це літопис нашого народу.
15. Відновлення військових традицій українського народу – необхідна умова відродження нації і побудови держави.

Вивчення народознавства, краєзнавча робота

1. Таємниче Трипілля – колыска українського народу.
2. Легенди рідного краю. Історія українського народу в думках.
3. Ти наше диво калинове, прекрасна українська мово.
4. Повір'я, звичаї, обряди нашого народу, пов'язані з хлібом.
5. Вертайсь, рідна мово, у серце народу.
6. Століття будуть пам'ятати їхні славні імена.
7. І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь.
8. Ліна Костенко в поезії і пісні.
9. Василь Стус на тлі епохи.
10. Мова і національна свідомість нації.
11. А над світом України вишивка цвіте.
12. Найкраще місто на землі – мій стародавній Львів.
13. Народна медицина українців.
14. Під маминим вікном горить калина.

Моральне виховання

1. Культура спілкування – джерело духовного багатства людини.
2. Передаймо нащадкам наш скарб – рідну мову.
3. Чесність, справедливість, моральна чистота учня.
4. Благородство й інтелігентність людської душі.
5. Милосердя: добрий світ твоїх думок.
6. Рана, завдана ножом, загоюється, словом – ні.
7. Посієш добро – збереш золото.
8. Хочеш жити для себе – живи для інших.
9. Бажання служити загальному благу обов'язково повинно бути потребою душі.
10. Ввічливість породжує і викликає ввічливість.
11. Якщо ти байдужий до страждань інших, ти не заслуговуєш звання людини.
12. Не той нерозумний, що не знає, а той, що знати не хоче (Г. Сковорода).
13. Життя – це те, що люди понад усе прагнуть зберегти і менше за все беруть.
14. Поки ти не навчений, не соромся навчитися.
15. Пізнай свій рід – побачиш свій шлях у житті.

Екологічне виховання

1. Екологічна культура – показник цивілізованості нації.
2. Екологія та моральність.
3. Отруйна приправа на вашому столі.

4. Природі – турботу молодих.
5. До лісу, як у храм.
6. Проблема прісної води на планеті і в Україні.
7. Чорнобиль – біль і трагедія України.
8. Українська катастрофа 1986 року та її вплив на здоров'я і генофонд нації.
9. Валеологічні функції родини в Україні.
10. Право людини на здоров'я гарантоване Конституцією України, Декларацією прав людини, Декларацією прав дитини.
11. Розвиток екологічної кризи на планеті.
12. Національні аспекти збереження довкілля.
13. Столиця – джерело держави. Чим дихає Київ?
14. Збережемо Карпати для майбутнього покоління.
15. Екологічне мислення: минуле і сучасне.

Статеве виховання і підготовка до сімейного життя

1. Здорова сім'я – майбутнє держави.
2. Способи профілактики венеричних захворювань і СНІДу.
3. Алкоголь і наркотики – вороги сім'ї.
4. Аборт та ускладнення після нього.
5. Шлюбна чи безшлюбна сім'я: мій вибір.
6. Правила особистої та побутової гігієни.
7. СНІД – небезпека для молоді.
8. Умови і складові здорового способу життя суспільства і людини.
9. Моральні і правові основи шлюбу та сім'ї.
10. Алкоголь – ворог потомства.
11. Куріння чи здоров'я? Вибирайте самі.
12. Дерево міцне корінням, людина – родиною.
13. Традиції і звичаї моєї сім'ї.
14. Сім'я і українські виховні традиції.
15. Український фольклор про любов і пошану до батьків.

Правове виховання

1. Конституція – основний закон нашого життя.
2. Конституція України: проблеми і завдання правового виховання молоді.
3. Свобода – найбільша цінність, яку дала нам Конституція.
4. Захист Вітчизни, шанування її державних символів – обов'язок громадян України.

5. Чи потрібен я державі таким, яким я є сьогодні?
6. Від байдужості до злочину один крок.
7. Наркоманія та правові закони.
8. Все починається з чарки, другої...
9. Людина в кризовому стані – де шукати допомогу?
10. Правові закони та соціальний захист молоді.
11. Суд над алкоголізмом.
12. Як уникнути сексуального насильства?
13. Наркоманія – солодка смерть.
14. Соціальний захист і профілактика правопорушень серед молоді.
15. Протиалкогольний рух в Україні (з історії життя доктора Софії Парфанович).

Трудове виховання

1. Починай будувати храм із себе.
2. Яким повинен бути сучасний спеціаліст?
3. Що дає спеціалістові знання мов?
4. Комп'ютер – помічник чи ворог навчанню?
5. Що ви знаєте про професію захисника Батьківщини?
6. Що означає бути вчителем?
7. Чим приваблює вас професія юриста? Що особливе ви знаєте про неї?
8. Економіст – потрібно чи престижно?
9. Яким повинен бути медичний спеціаліст? Хочеш бути ним?
10. Бажання служити загальному благу обов'язково повинно бути потребою душі?
11. Престижні та непрестижні професії. Розкажи про свою мрію.
12. Наука і труд хороші плоди дають.
13. Є така професія – захищати Батьківщину.
14. Поговоримо про забуті професії.
15. Покажемо, що уміємо (конкурс самодіяльних робіт).

Естетичне виховання

1. Культура мови й одягу.
2. Побут та естетична культура особистості.
3. Посперечаймось про смаки.
4. Що означає бути сучасною людиною?
5. Людина і речі: формування смаку і розумних потреб.
6. Бути чи здаватись?
7. Поговоримо про хороші манери.

8. Як справити хороше враження на партнера?
9. Стиль, смак, манери, мода.
10. Дещо про імідж молодого ділової людини.
11. Про красу людських взаємин.
12. Львів – європейське місто.
13. Обереги рідної землі (свята, звичаї, обряди).
14. З народного напившись джерела.

Фізичне виховання, пропаганда здорового способу життя

1. Здоровий спосіб життя – шлях до порятунку.
2. Організація та способи активного відпочинку.
3. Методи психогенного тренування та регуляції сну.
4. Шкідливий вплив алкоголю, наркотичних, токсичних речовин, чинників техногенного характеру на організм людини.
5. Правила особистої та побутової гігієни.
6. Профілактика карієсу. Що знаємо про зубні пасти?
7. Гігієна дівчини-підлітка. Як позбутися вугрів?
8. Наркоманія – зло ХХ століття.
9. З думкою про майбутнє (аборт та ускладнення після нього).
10. Рак – це діагноз, а не вирок долі.
11. Способи профілактики венеричних хвороб.
12. Чи знаємо видатних спортсменів? Поговоримо про них.
13. Найкращий вид спорту – мій!
14. Чим корисні та небезпечні туристичні подорожі?
15. Плавання – вид спорту чи лікувальний засіб. Що ми знаємо про це?

Підведення підсумків педагогічної практики

Перший етап підведення підсумків виробничої педагогічної практики здійснюється на педагогічній нараді в школі в останній тиждень проходження виробничої педагогічної практики за участю групового керівника (методиста) та методистів кафедри педагогіки і психології, закріплених за групою студентів.

До проведення педагогічної наради студенти, які навчаються для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра надають закріпленим за ними методистам кафедри педагогіки таку звітну документацію:

- письмовий звіт з педагогічної практики;
- індивідуальний план;
- щоденник психолого-педагогічних спостережень;

- методичну розробку залікового виховного заходу з самоаналізом, відгуком класного керівника та фоторепортажем або відео презентацією про проведений захід.

Під час проведення педагогічної наради староста групи студентів-практикантів веде протокол, який потім надається груповому керівнику.

Загальна оцінка з виробничої педагогічної практики враховує оцінки вчителів-предметників і класних керівників, за якими були закріплені студенти. Оцінки з виробничої педагогічної практики виставляються у відомість за підписом усіх методистів, закріплених за студентом. Враховуючи оцінки методистів, груповий керівник виставляє у відомість загальну оцінку з практики як середньозважену.

В індивідуальний навчальний план студента загальна оцінка з виробничої педагогічної практики вноситься груповим керівником.

Факультетський керівник здійснює контроль за виставленням оцінок із педпрактики відомостях та індивідуальних навчальних планах студентів на день проведення факультетської підсумкової конференції.

Оцінка студента з виробничої педагогічної практики враховується стипендіальною комісією при призначенні стипендії за результатами наступної екзаменаційної сесії.

Студент, який виконав усі завдання практики, але в установлений термін не надав звітну документацію, отримує оцінку «незадовільно FX». Такому студенту визначається час на ліквідацію академічної заборгованості. Оцінка з педагогічної практики в такому разі не може бути «відмінно А». Студент, який із неповажних причин не виконав програми практики, отримує оцінку «незадовільно F» і відраховується з вишу.

Завершальним етапом виробничої педагогічної практики є факультетська підсумкова конференція, яка проводиться не пізніше двох тижнів після виходу студентів на заняття.

Підсумки кожної педагогічної практики обговорюються на засіданнях кафедр, рад факультету.

Оцінювання педагогічної практики

За підсумками педагогічної практики студентам виставляється оцінка, яка є середньозваженим балом за виконання усіх видів завдань відповідно до таких змістовних модулів: фахового, педагогічного, психологічного, організаційного. Вимоги до оцінювання кожного з модулів розробляються фаховими кафедрами відповідно до спеціальності. Основні види роботи студентів оцінюються за національною шкалою.

Фаховий модуль: основні види робіт, які підлягають оцінюванню:

- колоквиуми з тем навчальної програми та з методики викладання предмету;
- проведення уроків з предмету;
- проведення позакласної роботи з фаху та зі спеціалізації.
 - В *організаційному модулі* підлягають оцінюванню:
- оформлення звітної документації;
- ставлення до педагогічної практики.

У педагогічному модулі підлягають оцінюванню:

- організація та здійснення виховної роботи у закріпленому класі;
- проведення різноманітних за формою виховних заходів з різних видів виховання;
- підготовка і проведення залікового виховного заходу з фоторепортажем або відео презентацією;
- робота з класним колективом, активом класу;
- робота з обдарованими учнями;
- робота з учнями, котрі потребують особливої педагогічної уваги;
- співпраця з класним керівником, батьками учнів;
- використання у виховній роботі сучасних технологій навчання;
- ведення звітної документації.

У разі невиконання обов'язків, студент на підставі доповідної записки групового керівника може бути відсторонений від проходження практики або його робота може визнатися незадовільною. У цьому випадку рішенням деканату може бути призначене повторне проходження практики без відриву від навчальних занять в університеті. Студент, який після повторного проходження практики отримав негативну оцінку, відраховується з університету.

Студенти, які не пройшли практику або частину практики з поважних причин, мають право на її продовження у вільний від навчання час.

Студенти, які не пройшли практику без поважних причин або отримали незадовільну оцінку, наказом ректора відраховуються з університету.

Загальні критерії оцінювання педагогічної практики студентів IV курсу (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»).

При виставленні загальної оцінки за педагогічну практику враховуються оцінки за такі змістовні модулі:

- Педагогічний – 1,5 кредити (54 година)
- Психологічний – 1 кредит (36 години)
- Фаховий – 2,5 кредити (90 годин)
- Організаційний – 1 кредит (36 години)

Всього: 6 кредитів – 216 годин

За підсумками педагогічної практики студентам виставляється оцінка, яка є середньозваженим балом за виконання усіх видів завдань відповідно до таких змістовних модулів: фахового, педагогічного, психологічного, організаційного. Вимоги до оцінювання кожного з модулів розробляються фаховими кафедрами відповідно до спеціальності. Основні види роботи студентів оцінюються за національною шкалою.

Середній бал за національною шкалою	Оцін-ка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
4,75...5	A	«Відмінно»	Студент повністю виконав завдання з усіх змістовних модулів практики, виявив при цьому високий рівень опанування програмовим матеріалом з шкільних курсів навчального предмету, самостійність, вміння робити висновки та узагальнення, проводити аналіз педагогічного процесу. Під час практики проводив уроки з предмету різного типу із застосуванням різних методів, прийомів, засобів та новітніх технологій навчання, успішно виконував функції помічника класного керівника, проводив різноманітні навчально-виховні заходи. Практикант у процесі роботи не допустив жодної фактично, методичної або психолого-педагогічної помилки і показав високу загальну ерудицію, педагогічну і мовну культуру. Вчасно здав документацію, оформлену згідно всіх вимог.
4,25...4,74	B	«Добре»	Студент вільно володіє навчальним матеріалом з шкільних курсів навчальної дисципліни, уміло використовує професійну та наукову термінологію, проявляє самостійність в підготовці та проведенні уроків, позакласних і виховних заходів. Завдання з усіх модулів практики виконані студентом в повному обсязі. Документація оформлена якісно і вчасно подана методистам. Але студентом допущені незначні фактичні або методичні помилки в процесі роботи.
3,75...4,24	c	«Добре»	Результати показані студентом під час практики відповідають вимогам, передбаченим до рівня B, але при цьому уроки та навчально-виховні заходи студента не відзначаються різноманітністю. Під час виконання завдань з деяких складових модулів допущені незначні помилки.

3,25...3,74	Д	«Задовільно»	Студент не зміг успішно впоратися з усіма завданнями практики: відтворює значну частину навчального матеріалу, виявляє елементарні знання, може помітити неточності у відповідях учнів, але не проявляє самостійності в проведенні позакласної та виховної роботи, допускає помилки методичного та теоретичного плану під час проведення уроків, спостерігаються незначні порушення вимог з педагогіки і психології, що знижує ефективність проведення навчально-виховної роботи. Документація здана невчасно або її оформлення не дуже якісне. Під час виконання завдань з педагогіки та психології допущені помилки.
3...3,24	Е	«Задовільно»	Студент припускається помилок під час проведення уроків, позакласні та виховні заходи проводяться на низькому рівні, спостерігається невідповідальне ставлення студента до проходження практики. Практично не проводиться робота в якості
			помічника класного керівника. Документація здана повністю, але її оформлення неякісне або не зовсім відповідає вимогам. Більшість оцінок за основні види роботи «3».
2,5...2,99	РХ	«Незадовільно»	Студент не виконав програму практики або певну частину завдань практики (навіть один з видів робіт), отримав негативний відгук про роботу від адміністрації школи, вчителів чи класного керівника, отримав незадовільну оцінку за один з видів робіт. Але за певних умов може повторно пройти педагогічну практику і отримати позитивну оцінку.
2...2,49	Р	«Незадовільно»	Студент не виконав програму практики і отримав незадовільну оцінку при повторному складанні заліку за практику.

Оцінювання усіх видів робіт з педагогічного модуля під час проходження педагогічної практики студентами здійснюється з урахуванням орієнтовної оцінки видів діяльності студентами з виховної роботи під час проходження педагогічної практики, як наведено у таблиці 1.

Орієнтовної оцінки видів діяльності з виховної роботи під час проходження студентами IV та V курсів педагогічної практики

<i>№/п</i>	<i>Види діяльності</i>	<i>Бали</i>
	Підготовка і проведення виховного заходу	
1.	Якість написання розробки виховного заходу	0-3
2.	Якість проведення виховного заходу	0-3
3.	Використання наочних матеріалів, ТЗН, мультимедійних засобів навчання	0-2
4.	Здійснення самоаналізу ефективності проведеного виховного заходу	0-2
	Спостереження	
1.	Аналіз проведення виховних заходів практикантів своєї підгрупи.	0-3
2.	Аналіз діяльності учнівського колективу, активу, окремих учнів.	0-3
	Ведення облікової документації	
1.	Складання індивідуального плану виховної роботи.	0-2
2.	Ведення щоденника (охайність, наявність відображення та психолого-педагогічного аналізу усіх спостережень).	0-3
3.	Якість написання звіту.	0-3
4.	Своєчасно здача документації з педпрактики.	0-2
5.	Відвідування (щоденне) практики.	2б. за день
6.	Щоденне здійснення та аналіз виховної роботи у закріпленому класі.	0-3
	Заохочувальні бали	
1.	Виконання робіт за проханням класного керівника.	0-3
2.	Виконання творчих робіт за власним бажанням.	0-3
3.	Оформлення результатів дослідницької діяльності (написання статті до збірки наукових праць про результати практики, підготовка розділу кваліфікаційної роботи)	0-3
4.	Виготовлення електронної версії сценаріїв виховних заходів із використанням новітніх (інноваційних, нестандартних) методик та технологій та наочності.	0-3
5.	Представлення у відділ педагогічної практики фотоматеріалів та відеоматеріалів з проведеними виховними заходами.	0-3
6.	Презентація відеоматеріалу або фотоматеріалу на підсумковій конференції з педпрактики.	0-3
7.	Наявність власних відзнак (грамот, подяк з боку адміністрації навчального закладу)	0-3
8.	Добірка діагностичних методик та використання їх у виховній роботі з класним колективом.	0-3

Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, яка використовується у вищих навчальних закладах, реєструється прийнятим чином з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS. Оцінки студентів можна виставляти так, як наведено у таблиці 2

Таблиця 2

Оцінка за національною шкалою (4-бальна)	Оцінка за ECTS	Оцінка за шкалою навчального закладу
«відмінно»	A	90-10
«добре»	BC	75-89
«задовільно»	DE	60-74
«незадовільно»	FX	35-59 (із можливістю перездачі)
	X	≤ 34 (з обов'язковим повторним курсом)

Методичні поради з ведення індивідуального плану навчально-виховної роботи студента-практиканта

Титульна сторінка

Індивідуальний план

навчально-виховної роботи студента IV курсу

фізико-математичного факультету

Криворізький державний педагогічний університет

Сидоренка Миколи Івановича.

на час педагогічної практики з 01.02.2018 року по 30.03.2018 року в ЗОШ № 17. м. Кривого Рогу закріплений за 8 «А» класом.

Класний керівник – Захарченко Марія Павлівна

Вчитель фізики – Семенченко Катерина Павлівна

Вчитель математики – Грінь Зінаїда Йосипівна

Приблизна форма індивідуального плану
 «ЗАТВЕРДЖУЮ» керівник-методист _____ (підпис)

№ з-п	Зміст і форми роботи	Дата	Місце проведення	Відмітка про виконання
-------	----------------------	------	------------------	------------------------

I. Підготовка до практики

1. _____
2. _____

II. Навчально-виховна робота

1. _____
2. _____

III. Позакласна робота з предмету

1. _____
2. _____

IV. Виховна робота

1. _____
2. _____

V. Виконання завдань з психології

1. _____
2. _____

VI. Методична робота

1. _____
2. _____

VII. Громадська робота

1. _____
2. _____

Підпис студента _____ (підпис)

Вчитель _____ (підпис)

ПОГОДЖУЮСЬ:

Класний керівник _____ (підпис)

Методист кафедри педагогіки _____ (підпис)

Методист кафедри психології _____ (підпис)

Приблизний зміст індивідуального плану студента-практиканта *ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА*

1. ознайомлення з розробками в кабінеті педагогіки, психології і на кафедрі методики викладання предмету;
2. інструктаж в університеті з питань організації і проведення педагогічної практики;
3. знайомство зі школою, керівництвом школи, вчителями школи;
4. ознайомлення зі складом класу, за яким закріплений студент;
5. ознайомлення з календарним планом вчителя-предметника і з планом виховної роботи класного керівника, школи;
6. ознайомлення з оформленням і веденням класного журналу, особистих справ, щоденників учнів і т.п.

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА РОБОТА

1. відвідування уроків вчителів-предметників (вказати теми, дату);
2. проведення пробних уроків (вказати теми, дату);
3. відвідування пробних уроків практикантів (вказати клас, дату);
4. проведення уроків, згідно календарному плану вчителя.

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ПО ПРЕДМЕТУ

1. планування роботи учнів на пришкільній дослідницькій ділянці (в кабінеті, музеї і ін.);
2. проведення з учнями додаткових занять (у міру їх необхідності) протягом всієї практики;
3. проведення занять гуртка, факультативу.

ВИХОВНА РОБОТА

1. проведення виховних годин (вказати теми, форму проведення);
2. організація випуску стінгазети, рукописних журналів, літопису класу;
3. організація учнів на суспільно-корисну працю (суботники і т.д.);
4. культпоходи в кінотеатр (вказати назву фільму), театр, на концерт, в цирк і т.д.;
5. організація екскурсій з учнями (вказати об'єкт);
6. підготовка вечора (назвати тему);
7. проведення диспуту (вказати тему);
8. підготовка до проведення літературно-музичної вітальні “Світ моїх захоплень”;
9. організація класних батьківських зборів і т.п.;
10. відвідування сімей учнів (вказати прізвище, ім'я);

11. організація виставки “Цьому я навчився в сім'ї”;
12. робота з активом класу, учкомом (вказати конкретно).

ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНА І СУСПІЛЬНА РОБОТА

1. відвідування засідань предметно-методичної комісії і засідань педагогічної ради, методичних семінарів;
2. відвідування засідань батьківського комітету;
3. вивчення шкільної документації і ознайомлення з матеріалами досвіду навчально-виховної роботи вчителів школи.

Приблизна схема щоденника психолого-педагогічних спостережень студента-практиканта

Титульна сторінка

1. Прізвище, ім'я, по батькові студента _____
2. Факультет ___ курс _____ група _____
3. Школа _____ клас _____
4. Дата проходження практики.

Перша сторінка

Прізвища:

- директори школи;
- класного керівника;
- завуча школи з навчально-виховної роботи;
- вчителя-предметника.

Прізвища:

- керівника групи практикантів;
- методиста за фахом;
- методиста з педагогіки;
- консультанта з психології.

Друга сторінка

Склад класу, за яким закріплений практикант і розміщення учнів за партами:

Прізвища учнів, розміщених

в першому ряді (зліва направо) _____

в другому ряді _____

в третьому ряді _____

в четвертому ряді _____

Така схема допоможе швидше запам'ятати прізвища учнів.

Третя сторінка

Розклад занять класу, за яким закріплений практикант.

Дні тижня	Розклад уроків _____ класу				
	перший	другий	третій	четвертий	п'ятий
Розклад дзвінків.					
Понеділок Вівторок Серeda Четвер П'ятниця Субота					

Четверта сторінка щоденника

Записи рекомендується робити за схемою:

Дата	Зміст роботи	Аналіз психолого-педагогічні спостережень

Приблизна схема звіту практиканта

1. Загальні відомості про місце і час проведення практики.
2. Виконання індивідуального плану практиканта.
3. За якими розділами шкільного курсу проведені уроки і в яких класах.
4. Що саме зроблено практикантом і які методичні розробки і дидактичні матеріали передані в предметний кабінет школи.
5. Які труднощі зі спеціальної підготовки виникали у практиканта в процесі проведення уроків і чим вони обумовлені.
6. Розкрити зміст роботи, проведеної в допомогу класному керівнику.
7. Чи брав участь в роботі педради і методичної секції за спеціальністю.
8. Вказати напрями, зміст і форми виховної роботи з класом, активом класу, батьками, індивідуальної роботи з учнями.
9. Побажання щодо поліпшення педагогічної практики студентів.

Зразок оформлення залікового виховного заходу

Зразок оформлення титульної сторінки

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
кафедра педагогіки

Літературна вітальня
«Друзі мої, прекрасний наш союз!»

Підготувала студентка:
факультету мистецтв
Величко Т. О.
Перевірив методист кафедри педагогіки
(ПІБ) _____

Кривий Ріг
2018 р.

Порядок оформлення залікового виховного заходу

- тема;
- мета;
- місце проведення;
- форма проведення;
- обладнання і оформлення;
- план проведення;
- зміст виховного заходу;
- список використаних джерел;
- аналіз заходу (відгук класного керівника).

Приблизна схема психолого-педагогічного аналізу виховного заходу

- Загальні відомості про умови проведення виховного заходу:
- дата проведення виховного заходу
- школа

- час проведення
- склад учнів
- кількість
- назва заходу.

2. Актуальність і цілеспрямованість теми виховного заходу, відповідність його інтересам і запитам учнів, рівню їх розвитку.

3. Підготовка заходу: підбір матеріалу, своєчасність і систематичність підготовки, забезпечення принципу активності, ініціативи і самостійності учнів. Творчість вихователя.

4. Проведення заходу:

- оцінка змісту: доступність матеріалу даному віку дітей;
- реалізація вимог принципів виховання;
- методи проведення: забезпечення організаційної чіткості, емоційності, активізації учнів;
- поведінка учнів: увага, інтерес, дисципліна;
- поведінка практиканта: уміння володіти аудиторією, стимулювати інтерес, активізувати дітей, тон;
- які були труднощі і перешкоди і як вони долалися: педагогічний такт, зовнішність, культура мовлення, поза, жести міміка практиканта?

5. Здійснення поставлених задач. Наскільки організованим був початок виховного заходу. Наскільки зовнішній вигляд учнів і приміщення відповідали виховній задачі виховного заходу. Які масові явища спостерігалися в ході проведення виховного заходу (колективний настрій, натхнення і т.п.).

6. Загальний висновок щодо доцільності виховного заходу. Наскільки реалізована виховна ціль.

7. Урахування вікових і індивідуальних особливостей учнів. Цінність виховного заходу, його вплив на окремих учнів і на колектив в цілому. Які моральні, інтелектуальні і естетичні переконання пробуджувались у школярів цим виховним заходом? Яка його інформаційна цінність? Які спеціальні установки він викликав? Як вплинув цей виховний захід на поведінку окремих учнів і всього класного колективу, його вплив на удосконалення міжособистісних відносин в колективі: (вияв симпатії, пошани до учасників і виконавців). Загальна оцінка виховної і пізнавальної цінності виховного заходу.

8. Пропозиції щодо проведення подібних виховних заходів в майбутньому.

- що спостерігали учні і які пояснення їм давав екскурсовод (їх педагогічна характеристика);
- що найбільше зацікавило учнів в екскурсії педагогічна оцінка їх інтересів.

Форми організації виховної роботи з учнівським колективом

- Лекція.
- Усний журнал.
- Урок мужності.
- Урок громадянськості.
- Бібліотечно-бібліографічний урок.
- Зустрічі.
- Екскурсія.
- Читацька конференція.
- Теоретична конференція.
- Година поезії.
- Година музики.
- Година живопису.
- Конкурс.
- Літературно-музична композиція.
- Заочна подорож.
- Відвідування кінотеатру, музею, драмтеатру.
- Трудовий десант.
- Туристичний похід.
- Спортивні змагання (різних видів).
- «Круглий стіл».
- Вікторина.
- Аукціон виробів.
- Розмова при свічках.
- Психологічний практикум.
- Турнір.
- Концерт.
- Виставка.
- Прогулянка.
- «Вечірній чай».
- День іменинника.

Порада. з метою успішної підготовки виховних методичних розробок радимо вам звертатися до періодичних педагогічних видань: «Все для вчителя», «Завуч школи», «Директор школи», «Позакласний час» та інші де наведені розробки виховних заходів досвідчених педагогів творчий підхід до підготовки власних методичних розробок виховних заходів сприятиме успіху у вашій роботі.

**Методичні рекомендації
для студентів факультету мистецтв
щодо проходження педагогічної практики на 4-му курсі
(молодша школа: 1-4 класи).**

Молодший шкільний вік є важливим у становленні особистості дитини, бо саме в цьому віці закладаються основи особистісного розвитку учнів початкової школи. До вікових особливостей молодших школярів та їх особистісних взаємин можна віднести: незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і одночасно пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки дитини, бажання постійно розширювати коло спілкування. Тому узгодження поведінки та усвідомлення моральних явищ життя характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій та вчинків, які відповідають загальнолюдським етичним цінностям. Розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою – найхарактерніша властивість дитини цього віку. Подальшого розвитку набуватимуть такі моральні почуття: провини, сорому, обов'язку, відповідальності, справедливості, власної гідності, сумління. Ми можемо порекомендувати проведення таких форм виховної роботи з учнями молодшого шкільного віку.

Година спілкування – спеціально організована, ціннісно-орієнтована спільна діяльність вчителя та учнів, що сприяє формуванню у школярів системи правильних відносин до оточуючого середовища: до людини, суспільства, праці, науки, мистецтва, природи, самого себе. Вона привчає бачити за своїми діями та вчинками відношення до суспільства, людей, розвиває у них здібність осмислювати життєві явища, усвідомлювати соціальну спрямованість своєї життєдіяльності. Година спілкування – генератор ідей школярів, зокрема, пропозиції, задуми, що висловлюються тут, реалізуються в конкретних справах.

Виховна мета години спілкування – формування чітко визначеного відношення учнів до об'єктів та явищ оточуючого світу, вселюдських вартостей, а також розвиток моральних, етичних, трудових, естетичних, науково-пізнавальних, світоглядних поглядів. Основні функції години спілкування: освітня («ознайомлення зі світом»); орієнтовна («оцінювання світу»); спрямовуюча («взаємодія зі світом»). Як наслідок реалізації цих трьох функцій є формування громадської думки класу, звички в учнів обдумувати та оцінювати своє життя, самих себе, самостійно шукати істину. Зміст годин спілкування визначається, виходячи із соціального замовлення суспільства, пріоритетних напрямків виховної роботи в сучасних умовах, рівня розвитку учнів, їх захоплення, інтересів, а також необхідності засвоєння школярами духовних надбань

рідного народу – мови, культури, усної народної творчості, традицій та звичаїв тощо. Виокремлюють такі основні напрямки у змісті годин спілкування: людина та її взаємовідносини у суспільстві; наука і пізнання; народна культура як засіб формування духовності; людина і пізнання; людина і природа; основи народної моралі.

Методика та прийоми проведення годин спілкування відповідають конкретним умовам (матеріальній базі, віковим та психологічним особливостям учнів). Доцільно використовувати різні форми проведення годин спілкування, а саме: розбір ситуацій, рольові ігри, практичні заняття, записи старовинних пісень, легенд, переказів рідного краю, відтворення народних свят, звичаїв; уроки-подорожі до джерел рідного слова, уроки на природі, години улюбленої праці, уроки етики, бесіди, диспути, дискусії, «сократівські бесіди», «філософські столи», лицарські турніри.

Велике значення у моральному вихованні відіграє єдність школи і сім'ї. Вчитель також повинен гуманно, з розумінням ставитись до вчинків дітей, намагатися не підвищувати голос, не принижувати їх. Якщо до дитини ставляться лагідно, визнають її права, уважні до її потреб і бажань, тоді така дитина відчуває захищеність, впевненість, благополуччя, що сприяє виробленню у неї позитивних якостей, доброзичливого ставлення до оточуючих. Діти молодшого шкільного віку дуже люблять похвалу, тому вчителю потрібно не пропускати жодного їхнього доброго вчинку, не залишати поза увагою прояви чуйності, доброти, реагувати на це позитивною оцінкою, схваленням, посмішкою і похвалою. Варто пам'ятати, що найпершими «вчителями» для дітей є поведінка та власні вчинки дорослих, тому треба намагатися наводити показові приклади з особистого досвіду і життя знайомих, читати з дітьми твори про гарні вчинки і добрих людей.

Слід обговорювати кожну ситуацію, до якої потрапить персонаж, його поведінку в тій чи іншій ситуації, доводити правильність їхніх висновків у житті, бути для дитини найголовнішим авторитетом у формуванні чуйності та доброти. Виховний процес ефективний лише в тому разі, коли вчителі і батьки разом збагачують учнів моральними знаннями, спонукають учнів до позитивних вчинків не лише словом, але й власним прикладом.

Ситуаційно-рольова гра – форма виховної роботи в якій розігрується життєва ситуація, де учні грають певні ролі.

Сюжетно-рольова гра – ця форма виховної роботи спрямована на оцінку дій героїв, які приймали участь у розігруванні сюжету. У грі приймають участь діти, виконуючи ролі за підготовленим сюжетом.

Гра-драматизація – форма виховної роботи, яка допомагає учням розкрити творчі акторські здібності. Вчитель готує ролі індивідуально із кожним героєм, проводить репетиції.

Инсценізація – форма виховної роботи, яка допомагає учням набувати акторської майстерності та проявляти творчість, талант.

Гра-бесіда – форма виховної роботи, яка проводиться із метою донесення до відома дітей норм і правил спілкування, поведінки в різних життєвих ситуаціях, суспільних місцях (транспорті, театрі, музеї, крамницях, на вулиці тощо).

Гра-мандрівка – форма виховної діяльності спрямована на ознайомлення учнів із певними навичками, виховними нормами, правилами поведінки на протязі мандрівки, яка зорганізується вчителем за обраним маршрутом.

Ранок, свято – форма виховної роботи для проведення урочистих і святкових подій з метою святкування визначної дати, календарного свята, події із життя колективу, традиції школи тощо. Обов'язковим є наявність ведучого (ведучих), концертних номерів, ігор, нагородження переможців, вручення подарунків, наявність сюрпризного моменту.

Усний журнал – форма виховної роботи, в процесі проведення якої проходить огляд подій, повідомлень, зібраних даних соціологічних досліджень, анкетування або інформації про якийсь об'єкт чи визначну подію в житті шкільного колективу чи суспільства.

Групова справа – форма організації виховної роботи під час проведення якої учні працюють у групі, виконуючи певне завдання, отримане від вчителя.

Оформлення альбому – форма організації колективної або групової виховної роботи, яка проходить протягом тривалого часу.

Уявна подорож – форма групової виховної роботи в ході якої учні разом із вчителем (або із запрошеними гостями, батьками) підправляються в уявну подорож за обраним маршрутом. Це може бути подорож в країну, історію, в минуле або майбутнє, в країну фантастики, мрій, бажань.

Школа ввічливості – форма колективної виховної роботи в ході якої вчитель за допомогою підготовлених ситуацій, малюнків проводить навчання дітей основам спілкування та основ ввічливості.

Розповідь – форма колективної виховної роботи в класному колективі при проведенні якої проходить знайомство учнів із якимсь невідомим раніше об'єктом або прикладом чи історією із життя реальних або вигаданих героїв.

Демонстрація – вид колективної виховної роботи під час якої відбувається знайомство учнів із якимсь новим об'єктом, твором мистецтва.

Операція, рейд – форма колективної або групової виховної діяльності під час якої вирішується термінове питання, приймається спільне рішення, надається адресна допомога.

Моделювання – форма індивідуальної, групової, колективної роботи в ході якої створюється якийсь певний майбутній об'єкт або модель.

Виставка-ярмарок – форма колективної або масової загальношкільної роботи, в ході проведення якої учні разом із вчителем, батьками готують виставки творчих робіт учнів, яке може супроводжуватися не тільки їх демонстрацією але й їх продажем.

Хвилини з мистецтвом – форма групової або колективної виховної роботи у процесі якої учні вивчають твори, види, жанри мистецтва або творчість окремого митця.

Година милування – форма колективного або групового виховного заходу під час якого відбувається милування учнів якимсь об'єктом (витвором мистецтва).

Спортивні змагання, веселі старти, естафети – форма організації колективних виховних заходів, пов'язаних із спортом.

Догляд за рослинами, тваринами – різновид довготривалої виховної діяльності, яку організує вчитель протягом чверті, семестру, року.

Ведення літопису – форма проведення довготривалої виховної роботи, яка допомагає на протязі року, або кількох років (1-4 кл.) фіксувати визначні події із життя класу (учня, групи друзів).

Тематичний зошит – форма індивідуальної, групової, колективної виховної роботи в ході якої учні на протязі певного визначеного часу ведуть зошит за певною темою.

Форми виховної роботи у початковій школі (1-4 класи)

Ситуаційно-рольова гра – форма виховної роботи в якій розігрується життєва ситуація, де учні грають певні ролі.

Вчитель – об'єднує дітей за лічилкою у малі групи та роздає учням ситуації-малюнки, які заготовлює заздалегідь (невеличкі ситуації-малюнки розповідають про життєві ситуації, в яких головні герої поводять себе невірною, порушуючи норми поведінки, етичні правила тощо).

Учні за декілька хвилин (5-7 хвилин) розглядають малюнки-ситуації, за допомогою вчителя обирають собі ролі, вигадують діалог, який міг би відбутися між

головними героями, зображених на малюнках та одягають елементи костюмів і готуються до розігрування ситуації, яку повинні продемонструвати у класі.

Наприкінці проведення гри вчитель разом із учнями обговорюють ситуації, виробляють спільне рішення щодо помилок та шляхів їх розв'язання у реальному житті. Відповідають на такі запитання: хто саме себе невірно поведив, в чому причина цієї поведінки, як було треба вчинити, що сказати?

Наприклад: «Завтрашній характер – у сьогоднішньому вчинкові», І клас розігрування життєвих ситуацій «Чарівні слова відкривають серця», розгляд в групах життєвих ситуацій «Як би я вчинив...».

Сюжетно-рольова гра – ця форма виховної роботи спрямована на оцінку дій героїв, які приймали участь у розігруванні сюжету. У грі приймають участь діти, виконуючи ролі за підготовленим сюжетом.

Вчитель – об'єднує дітей за лічилкою у малі групи та роздає учням невеликі сюжети (казкові, життєві, або сюжети у малюнках, коміксах), які заготовлює до проведення гри і надає учням можливість підготуватися до виступу (сюжети невеликі за об'ємом та носять виховний характер, в яких герої роблять помилки, або поводять себе невірно).

Учні – за декілька хвилин (5-7 хвилин) читають сюжет, вирішують хто буде грати головні ролі або розглядають малюнки-сюжети, за якими моделюють діалог, що міг відбутися між головними героями, зображених на малюнках. За допомогою вчителя одягають елементи костюмів та готуються до розігрування сюжету.

Вчитель читає слова автора та допомагає учням у грі.

Наприкінці проведення гри вчитель разом із учнями, обговорюють сюжет та роблять висновок про те, які допустив помилки і які саме. Учні відповідають на такі запитання: «хто у сюжеті був правий, чому так сталося, як було треба вчинити, що сказати?».

Наприклад: Рольова гра «Я на вулиці», «На кого я хочу бути схожим у житті?» («Мій ідеал»),

Гра-драматизація – форма виховної роботи, яка допомагає учням розкрити творчі акторські здібності. Вчитель готує ролі індивідуально із кожним героєм, проводить репетиції. За бажанням вчителя можна провести «кастинг на краще виконання головних ролей».

Сюжет обирається спільно з учнями (відома або невідома казка, уривок драматичного твору, вигаданий учнями із вчителем драматичний сюжет, притча, легенда тощо). Після проведення гри учні разом із вчителем визначають (голосуванням або оплесками) кращі виконання ролей за номінаціями «кращий

актор», «за краще перевтілювання», «а кращий костюм», «за кращу драматичну гру» тощо.

Інсценізація – форма виховної роботи, яка допомагає учням набувати акторської майстерності та проявляти творчість, талант.

Вчитель обирає сюжет для інсценізації, розподіляє ролі або шляхом жеребкування учні обирають їх самостійно.

Перший варіант – вчитель читає слова автора та слова головних героїв, а учні імпровізаційно й невербально виконують ролі.

Другий варіант – вчитель читає слова автора, а учні слова героїв.

Після виконання фрагменту драматичного твору, вірша, пісні, казки, яку про інсценували, вчитель обговорює разом із дітьми сюжет, оцінює поведінку героїв, вчинки, роблять висновок про те, чия гра запам'яталась більше або чим сподобався мені актор.

Оцінюються: ерудиція, творчість, акторська майстерність тощо.

Наприклад: інсценізація «Якщо твій друг помилився...», «Якщо ти погано вчинив», інсценізація казки «Про двох братів – Умійка та Невмійка».

Гра-бесіда – форма виховної роботи, яка проводиться із метою донесення до відома дітей норм і правил спілкування, поведінки в різних життєвих ситуаціях, суспільних місцях (транспорті, театрі, музеї, крамницях, на вулиці тощо).

Вчитель – обирає тему бесіди та проводить її у вигляді гри. Гра проводиться за обраними правилами. У цій грі може приймати участь школярі зі старших класів, які виконують певні ролі. Вступна частина бесіди складається з опису подій (читання оповідання, вірша, казки). Основна частина складається з питань, направлених на аналіз та оцінку поведінки, роз'яснення виховних норм, розповідь-загадки, вирішення моральних норм, створення життєвих ситуацій.

Педагог задає запитання (всьому класу або адресне – окремому учневі).

Учні – обмірковують і відповідають, висловлюючи власну думку.

Завдання вчителя – змоделювати гру таким чином, щоб граючи учні запам'ятовували головну думку, норми і правила життя, життєві цінності, їх значення в особистому житті кожної людини. Учні навчаються граючи пізнавати себе, оточуючих, жити поруч з близькими, вміти товаришувати, приймати власне рішення тощо. Гра домінує, але тема бесіди повинна розкритися за допомогою правил проведення бесіди (влучні запитання-обміркування-відповідь).

Наприклад:

1 клас «Будьмо здорові, або пригоди маленьких зубчиків», «Якщо хочеш бути здоровим – загартовуйся», 2 клас «Про справжню дружбу», «Дерево міцне

корінням, а людина – друзями», «Найвища моральна цінність – людська гідність», «Вихована людина. Яка вона?», «Друг – це другий я».

Гра-мандрівка – форма виховної діяльності спрямована на ознайомлення учнів із певними навичками, виховними нормами, правилами поведінки на протязі мандрівки, яка зорганізується вчителем за обраним маршрутом.

Вчитель разом із учнями обирають вид транспорту для подорожі, знайомляться з маршрутом, малюють карту маршруту або отримують маршрутні листи за підготовленою раніше картою.

На своєму шляху учні роблять декілька зупинок, на яких грають, співають, приймають участь у конкурсах, приймають гостей, зустрічаються із героями казок (ролі героїв виконують старші учні, або використовується мультимедіа з демонстрацією слайдів чи фрагментів фільму).

Наприклад:

2 клас уявна гра-мандрівка «У країну мистецтва», 4 клас гра-подорож «До країни народного мистецтва».

Ранок, свято – форма виховної роботи для проведення урочистих і святкових подій з метою святкування визначної дати, календарного свята, події із життя колективу, традиції школи тощо. Обов'язковим є наявність ведучого (ведучих), концертних номерів, ігор, нагородження переможців, вручення подарунків, наявність сюрпризного моменту.

Підготовка до проведення свята або ранку проходить як колективна творча справа, в якій приймають участь діти, вчителі, батьки. На ранок або свято запрошують гостей, яких вітають піснями, творчими подарунками. При підготовці сценарію враховують обов'язкове обирання ведучих, відповідальних за оформлення залу, музичного забезпечення. Після проведення свята або ранку організатор підводить підсумок, враховуючи досягнення мети заходу, виконання завдань, їх якості і планує подальшу творчу діяльність.

Наприклад:

Свята: Мийдодіра «Здоровим будь!», іменинників «Дарунки-обереги», свято «Любов серцець своїх маленьких, дамо тобі, кохана ненько!».

Усний журнал – форма виховної роботи, в процесі проведення якої відбувається огляд подій, повідомлень, зібраних даних соціологічних досліджень, анкетування або інформації про якийсь об'єкт чи визначну подію в житті шкільного колективу чи суспільства. Обов'язковою умовою є наявність ведучого, від імені якого йде повідомлення, рубрик, які можуть проводитися ведучими рубриками (ведучими можуть бути вчитель або старшокласники). Під час проведення усного журналу є доцільним демонстрація наочності, фотоматеріалів, слайдів або

імітування ТВ-програми. Ведучий може ставити питання слухачам, підводити узагальнення, проводити бліцопитування.

Головне завдання розкрити тем и рубрик та тему журналу.

Наприклад «Трудові традиції української родини», «Люди, які прославили мій край».

Групова справа – форма організації виховної роботи під час проведення якої учні працюють у групі, виконуючи певне завдання, отримане від вчителя.

Вчитель – об'єднує учнів у групи (за кольором або за допомогою дитячої лічилки) та за певний час дає можливість виконати невелике практичне завдання.

Вчитель слідкує за виконанням завдання, подає практичні поради, прямо керує процесом підготовки.

Учні – готують завдання та презентують свою роботу, розповідають учням про те, що вони створили разом.

Наприклад: Групова справа «Шлях до перемоги над собою», 3 клас «Правила нашого життя» (колективне складання правил товаришування).

Оформлення альбому – форма організації колективної або групової виховної роботи, яка проходить протягом тривалого часу.

Вчитель – пропонує учням за темою альбому, яку визначають разом, протягом певного часу (тиждень, місяць) підібрати матеріал, надаючи дітям корисні поради щодо збору та обробки зібраної інформації. Це можуть бути вирізки з газет чи журналів за певною темою, вірші чи половиці, данні наукових досліджень, огляд подій, гуморески, приказки.

Учні – протягом визначеного часу збирають матеріал.

Закінчується справа колективним оформленням альбому. Іншим різновидом цієї діяльності є оформлення особистого альбому одним учнем.

Наприклад: «Калейдоскоп професій», «Краса природи у творах образотворчого мистецтва».

Уявна подорож – форма групової виховної роботи в ході якої учні разом із вчителем (або із запрошеними гостями, батьками) підправляються в уявну подорож за обраним маршрутом. Це може бути подорож в країну, історію, в минуле або майбутнє, в країну фантастики, мрій, бажань.

Вчитель – готує наочність (картинки, фотоматеріали, слайди, фрагменти фільмів, ілюстрації тощо) та пропонує учням попередні завдання (підготувати вірші, малюнки, загадки тощо).

Учні – приймають участь в уявній подорожі і виступають у ролі слухачів або доповнюють повідомлення вчителя своїми підготовленими завданнями, демонструють свої творчі нароби.

Закінчується подорож підведенням загальних підсумків чи колективним фото.

Наприклад: Уявна гра-мандрівка «Краса імені мого», «У країні рідної мови».

Школа ввічливості – форма колективної виховної роботи в ході якої вчитель за допомогою підготовлених ситуацій, малюнків проводить навчання дітей основам спілкування та основ ввічливості.

Вчитель – готує до загального обговорення життєві ситуації, підбирає сюжетні малюнки та пропонує до вивчення правила ввічливості, які виносить на загальне спільне обговорення із класом.

Учні – приймають участь у розігруванні ситуацій, разом із вчителем приймають рішення про правила поведінки, відповідають на запитання вчителя.

Закінчується захід колективною підготовкою правил ввічливості, які приймають учні для всього класу.

Наприклад: 1 клас «Світлофор ввічливості», 2 клас Школа гарних манер, «Чарівні слова відкривають серця».

Розповідь – форма колективної виховної роботи в класному колективі при проведенні якої відбувається знайомство учнів із невідомим раніше об'єктом або прикладом чи історією із життя реальних або вигаданих героїв.

Вчитель – веде розповідь від 1 або 3 особи, супроводжує розповідь уривками з літературних творів чи статтями з газети, журналу.

Учні – уважно слухають розповідь, ставлять по закінченню запитання або відповідають на питання вчителя.

Наприклад: «Чужого горя не буває», «Друг – це другий я».

«Якби зорі говорили», «Себе я бачу в дзеркалі природи».

Демонстрація – вид колективної виховної роботи під час якої відбувається знайомство учнів із новим об'єктом, твором мистецтва.

Вчитель – проводить демонстрацію, надає характеристику об'єкту, поради щодо правил користування чи застосування.

Учні – уважно слухають задають запитання, підводять разом із вчителем узагальнення.

Наприклад: 2 клас «Я вишиваю рушничок», 3 клас «Малюю до картинної галереї».

Операція, рейд – форма колективної або групової виховної діяльності під час якої вирішується термінове питання, приймається спільне рішення, надається адресна допомога.

Вчитель – спонукає дітей до проведення термінової справи, говорить про її важливість, про значення надання допомоги для окремої людини або групи.

Учні – приймають спільне рішення про форми проведення операції, рейду. Вчитель разом із учнями складають план дій, список допоміжних речей, призначають дату проведення рейду, вирішують питання які необхідно вирішити додатково до початку рейду (написання оголошення, реклами).

Після проведення операції, рейду вчитель разом із учнями підводять підсумок, визначають активістів, планують подальшу діяльність.

Наприклад: 1 клас «Місто веселих майстрів», 2 клас «Наш квітник найкращий», 3 клас рейд «Скибочка хліба», рейд «Турбота», 4 клас добродійна акція «Подарунки власноруч», «Підприємства нашого міста».

Виставка-ярмарок – форма колективної або масової загальношкільної роботи, в ході проведення якої учні разом із вчителем, батьками готують виставки творчих робіт учнів, яке може супроводжуватися не тільки їх демонстрацією але й їх продажем.

Вчитель – пропонує учням заздалегідь приготувати експонати до майбутньої виставки, розповідає основні вимоги щодо оформлення своїх виробів. Можливий такий варіант підготовки: на одній із виховних годин можна провести майстер-клас або творчу практичну роботу по виготовленню виробів (з пластиліну, солоного тіста, кольорового паперу), а може й створення казкових маленьких книжок, закладок. Для проведення ярмарку можуть знадобитися паростки кімнатних рослин, квітів, виробів із природного матеріалу, вишиті серветки, хусточки, вироби із паперу в стилі оригамі. Цікавим стане зібрання овочів чи фруктів із власного саду (незвичайної форми) або предметів українського побуту.

Учні – пропонують оригінальну форму для демонстрації виробів, оформлення виробів свого класу, форму проведення всього ярмарку.

На ярмарок запрошуються гості, батьки, учні інших класів. Особливим є участь у проведенні ярмарку продажу героїв – скоморохів, клоунів, співаків, танцюристів, казкових або національних героїв, доповнення ярмарку проведенням творчих конкурсів (самий сильний, найвлучний, розмалюй себе фарбами тощо).

Після проведення ярмарку вчитель разом із учнями підводять підсумок і планують форму проведення наступного ярмарку, збирають кращі ідеї.

Наприклад: «Твої дарунки осінь золота», «Веселий ярмарок».

Хвилини з мистецтвом – форма групової або колективної виховної роботи у процесі якої учні вивчають твори, види, жанри мистецтва або творчість окремого митця.

Вчитель – готує твори мистецтва до демонстрації (ілюстрацію картини, скульптури, архітектури, музичний твір, портрет видатного митця, книги із описом творчості автора твору або слайдові презентацію тощо). Потім у творчій формі розповідає про жанрові, видові особливості, подає інформацію про автора, супроводжує наочно свою розповідь.

Учні – уважно слухають, роздивляються твір, задають запитання, приймають участь у спільному обговоренні, роблять спробу надати власну оцінку твору.

Завершується захід підведенням загального підсумку і висловленням творчих ідей про те, з чим би хотілося зустрітися в наступний раз.

Наприклад: 3 клас «Малюю до галереї», 2 клас «Краса природи у творах образотворчого мистецтва», 3 клас хвилини з мистецтвом «Темниці однієї картини» (за вибором вихователя).

Година милування – форма колективного або групового виховного заходу під час якого відбувається милування учнів якимсь об'єктом (витвором мистецтва).

Вчитель – готує до проведення заходу твір образотворчого мистецтва або наочний виріб мистецтва народного майстра краю, видатного митця, фото.

Учні – роздивляються твір мистецтва, милуються ним, надають власну оцінку.

Година милування може проходити і у вигляді милування вчинками людей, рідних, розповідями про традиції

Наприклад:

2 клас «Рушник моєї бабусі», 1 клас «Абетка мистецтва»

Години милування природою: «Осінь щедрість», «Сніговий балет», «Чим пахне весна?», «Веселкове літо».

3 клас «Весняна симфонія життя», «Хоровод весняних квітів», «Лісові сюрпризи».

4 клас «Осінній калейдоскоп», «Мороз-чарівник», «Весна-красна», «Літні барви».

Спортивні змагання, веселі старти, естафети – форма організації колективних виховних заходів, пов'язаних із спортом.

Вчитель разом із викладачем фізичної культури заздалегідь готують сценарій спортивного заходу, враховуючи фізичну підготовку дітей, рівень їх практичних вмінь та стан здоров'я.

Сценарій складається зі спортивних конкурсів, які мають різноплановий характер. Це можуть бути конкурси зі спортивними знаряддями або предметами (елементами костюмів казкових героїв), індивідуальні, парні, групові конкурси на швидкість виконання завдання, на оригінальність прийнятих рішень, на створення сюжетної спортивної картинки, скульптури, гумористичні.

Учні – об'єднуються у групи, вигадують назву команди, девіз, уважно слухають завдання та виконують його.

Оцінювання конкурсів проводить компетентне журі.

Наприклад:

«Тато, мамо, я – спортивна сім'я», «Ми будемо із спортом дружити»

2 клас Спортивні змагання «Старти надій»,

3 клас Малі олімпійські ігри «Спортивна надія».

Догляд за рослинами, тваринами – різновид довготривалої виховної діяльності, яку організує вчитель протягом чверті, семестру, року.

Вчитель – пояснює учням про необхідність збереження рослинного і тваринного світу, який оточує наше життя. Розповідає історії з життя дітей і дорослих, які були пов'язані з тваринами, приклади з життя дорослих та дітей, що пов'язані з захистом природи, інтересом до вирощування кімнатних рослин або квітів. Вчитель разом із учнями розробляють пам'ятку або інструкцію, поради для учнів щодо догляду дітей за кімнатними рослинами та домашніми тваринами.

Учні – розпочинають свою роботу зі створення журналу або щоденника догляду за рослинами (тваринами), фіксують свої спостереження, оформлюють результати.

Можливий інший варіант, коли учні не фіксують результати, а тільки після своїх спостережень на класній виховній годині разом із вчителем та іншими учнями у колі діляться своїми враженнями, роздумами, роблять спільне узагальнення про значення у житті людини милосердя, опіки й турботи про тварин, про значення кімнатних рослин для здоров'я людей.

Наприклад:

1 клас «Ми за них відповідаємо», 2 клас «Боляче буває всім», 4 клас «Нагодуй птахів».

Ведення літопис – форма проведення довготривалої виховної роботи, яка допомагає на протязі року, або кількох років (1-4 кл.) фіксувати визначні події з життя класу (учня, групи друзів).

Вчитель разом із учнями вирішують питання: які події слід заносити у літопис (виховні заходи, свята, зустрічі, подорожі тощо), яким стилем буде проводитися опис подій (діловим, науковим, старовинним, казковим), що буде вноситися до літопису (фото, зошити, дипломи), яким буде літопис (у вигляді альбому, зошита, мультимедійного проекту).

У класі визначають відповідальних за веденням літопису, встановлюють дати заповнення і вирішують де, коли, хто буде презентувати літопис, або коли буде проводитися перегляд його. Всі учні класу приймають участь у заповненні літопису, подання вчасно зібраного матеріалу.

Наприклад:

2 клас «Однокласник, товариш, друг», 1-4 класи «Мій клас-моя друга родина», «Наша весела компанія», ведення щоденника «Мій день. Гарне й погане»,

Тематичний зошит – форма індивідуальної, групової, колективної виховної роботи в ході якої учні на протязі заздалегідь визначеного часу ведуть зошит за певною темою.

Вчитель разом із учнями приймають правила ведення тематичного зошита: що, коли і як фіксується у зошиті, які узагальнення проводяться. Тема зошита може бути пов'язана з науковими дослідженнями (екологія, природознавство, народознавство, краєзнавство), записами власних спостережень, думок, аналізу вчинків людей (толерантні люди, милосердя, добродійність, опіка, правила, як прийняти вірне рішення), визначними життєвими досягненнями (чи є в мене життєве кредо?; успішна людина, мої успіхи і власні життєві перемоги).

Наприклад:

1 клас тематичний зошит «Мої обов'язки в сім'ї», «Відкриваємо скриньку добрих справ», тематичний зошит «Ми – українці».

4 клас «Мамо, тато, я – читацька сім'я»

2 клас «Чисте джерело».